

Estudis i investigacions

El *DARK TOURISM** a Barcelona

Emmarcat en el propòsit d'internacionalitzar els estudis de Grau en Turisme, recentment s'ha iniciat en el CETT un projecte d'investigació sobre el *Dark Tourism*. La seva tutoria i direcció és el resultat de l'estreta col·laboració entre dos professors i tres universitats europees: Xavier Puertas, de l'EUHT CETT-UB, i el professor Karel Werdler, que representa l'InHolland University d'Amsterdam i la South Bank University de Londres, on imparteix docència. Ambdós signen aquest article.

A l'EUHT CETT-UB, l'equip d'investigació del projecte, format per tres alumnes liderades pel professor Xavier Puertas, ha analitzat amb profunditat el potencial més significatiu de la ciutat respecte a aquest *Niche Tourism* (o turisme de nínxol). Entre els atractius destaquen els cementiris del Poble Nou i el de Montjuïc. Un altre punt d'interès ha estat el Museu de Carruatges Fúnebres que en breu s'obrirà al públic, després de ser traslladat des de Sancho d'Avila a Montjuïc. "Es tracta d'un dels pocs en el món en la seva categoria", afirma Werdler. Però a més de l'anàlisi de la potencialitat de la ciutat, el projecte contempla un ampli estudi de les motivacions, dels perfils i els comportaments dels turistes, seguint el model creat pel professor Werdler i aplicat en treballs anteriors realitzats a Berlín, Amsterdam i Londres.

Arrelat a la història i al turisme cultural, el *Dark Tourism* sembla que és una de les noves formes de turisme que alguns relacionen amb modes efímeres o *hypes*. Es connecta amb conceptes com ara el turisme funerari, el turisme del dolor o el turisme d'holocaust, i ja s'ha convertit en l'objecte de recerca d'un bon nombre de científics d'arreu.

Però tot i que sembli el contrari, el *Dark Tourism* no és un fenomen recent; té una llarga història que es remunta més enllà de l'època de les civilitzacions antigues i clàssiques. Transgredint els límits de la cultura occidental, els exemples més significatius són les visites a tombes de personatges insignes que es feien en l'antiguitat.

No obstant això, i comportant-se com a una empresa, el turisme no acaba de veure les oportunitats de comercialització d'aquests recursos com a producte, tot i que en els casos en què s'ha produït, els resultats han estat espectaculars. Un dels millors exemples és el de les tombes dels faraons a Giza. Però no tothom està d'acord amb un enfocament comercial més ampli i, òbviament, es qüestionen els aspectes ètics associats a aquest tipus de turisme. La visita a un lloc con-

nectat amb la mort pot tenir un significat diferent per a cadascú: només cal pensar en els camps nazis centreeuropeus.

Així, arran de la investigació sobre l'autèntica motivació dels visitants, alguns analistes consideren que els aspectes ètics associats a aquest turisme són la raó per la qual el *Dark Tourism* no ha estat pròpiament recollit per la indústria turística com una autèntica veta de mercat, un bon argument per plantejar-ne l'anàlisi, de la qual sorgeixen preguntes com ara si estem, com a turistes, sempre a la recerca de noves experiències, tot i que es puguin considerar mòrbides. O si, com a éssers humans curiosos, busquem exemples que confirmen la finitud del nostre ésser. Òbviament, aquestes qüestions no són fàcils de respondre i el turisme com a disciplina acadèmica no pretén arribar a solucions.

En qualsevol cas, en els darrers anys el *Dark Tourism* s'ha convertit en un fenomen àmpliament conegut entre els acadèmics interessats en el turisme i ha donat lloc a gran varietat d'articles i publicacions. Com a concepte va ser encunyat per Lennon i Foley, el 1995, després d'una extensa investigació sobre els camps de batalla de la Primera Guerra Mundial. El van veure com un tipus específic de turisme cultural molt influenciat per la velocitat i els mitjans moderns de comunicació que apel·len als sentiments d'incertesa i el dubte d'una societat postmoderna. L'any 2004 el definirien com "l'acte dels viatges i les visites als llocs, atraccions i exposicions que tenen la mort real o recreada, el sofriment o l'aparença macabra com a tema principal". Segons Seaton, creador del concepte *Thanatourism*, és l'interès especial dels visitants, la seva motivació i la participació dels actors implicats el que determina no sols la tipologia, sinó també aspectes com ara la qüestió ètica que tant preocupa els analistes. En els seus estudis sobre el *Dark Tourism* identifica característiques del producte basades en la percepció que el porten a tipificar-lo en diferents graus d'intensitat que van des del "més lleuger", en els casos de les *Dark Fun Factories* (El passatge del terror) al "més *dark*", com ara els camps de concentració nazis. ■

* Molts analistes internacionals mantenen la denominació *Dark Tourism* en anglès, encara que parlin en un altre idioma, ja que el significat traduït sol tenir connotacions negatives, i pel fet que en la llengua anglesa les opcions d'aplicació són més àmplies. Així, el concepte n'implica d'altres més concrets (turisme de dolor, mòrbid, funerari, turisme de cementiri, de la presó, de l'esclavitud, de camps de batalla, de desastres...), trobats en publicacions d'autors com ara Aries (1997), Lennon i Foley (2004), Bristol (2004), Holguin (2005), Turnell (2009), Hitchcott (2009), Stone (2006) i Enklaar (2007).

